

POGOVORA Z BREDO KOVIČ
O SNEMANJU IN
NASTAJANJU ODDAJE

Moje Krakovo, moje Trnovo

TV Slovenija je v ponedeljek 15. marca predvajala oddajo »Moje Krakovo-moje Trnovo«. Avtorica oddaje, ki je nastala na pobudo Turističnega društva Trnovo, je gospa Breda Kovič, poznana po številnih odličnih TV oddajah z najrazličnejšo kulturno-zgodovinsko oziroma umetnostno problematiko. Pogovarjali smo se z njo.

1. Gospa Kovičeva! Takoj, ko smo z vami navezali stike in vam predlagali snemanje oddaje o Trnovem in Krakovem, ste pokazali veliko zanimanje za naš predlog. Zakaj ste se ogreli za snemanje oddaje?

O tem, če sem odkrita, sem tudi že sama premišljevala in morda, vsaj zase, celo našla odgovor. Vzoredno s prebiranjem literature za oddajo sem se namreč veliko sprehajala po Trnovem in Krakovem in se med iskanjem posameznih prizorišč in zornih kotov, nehoti vračala v svoja rana, otroška leta. Preživela sem jih na Poljanah. Ženski del precej številne babičine družine je kar pogosto zahajal tako v Krakovo, kot v Trnovo, k dvema šiviljama. Kakorkoli, bil je to pravi izlet – od Poljanske 8 do Krakovskega nasipa 8, ali še dlje čez Petelinov most na trnovsko stran. In vedno tudi vznemirljiv. Vendar to ni bilo jamstvo, da oddaja bo. O tem je odločal urednik dokumentarnega programa TV Slovenija na podlagi moje kratkega opisa – in tudi on se je odločil – takoj.

2. Kaj si lahko obeta gledalec od oddaje, ki ste jo označili kot kulturno-zgodovinska feska?

Gotovo ne neke zaokrožene celote ali kronološkega nizanja dogodkov. Sama sem se dokončni vsebini in obliki oddaje bližala postopno. Bolj sem listala po knjigah in zapisnikih, bolj sem bila gotova, da mora oddaja izhajati iz naravne danosti teh, med vodovje ujetih predelov Ljubljane. Prav voda je krojila njihovo usodo vse od časov, ki se pogrezajo še v barjanska tla. Ljubljana in nanjo pravokotni Mali Graben, Gradaščica in nekdanji mestni jarek – Zoisov graben, so vodne meje med Trnovim in Krakovim, ki sta, čeprav v tako tesni sosesčini z razpoznavnimi razlikami preživela dolga stoletja. Ljudje, ki jim je tu tekla zibel, so bili v Trnovem v glavnem čolnarji, v Krakovem pa ribiči, dokler niso eni kot drugi zasloveli kot zeljarji in solatarji. In to v svetovnem merilu, da ne bo pomote. To je bila iztočnica za vsebino oddaje, medtem ko sem pri naslovu »Moje Krakovo-moje Trnovo« mislila na vse, ki so se v preteklosti in se še danes čutijo povezani s tem koščkom »pisane zemlje«.

3. Za takšno oddajo je poleg širšega poznavanja dogajanj potreben tudi poglobljen študij različnih virov. Kje ste jih našli, kako ste jih uporabili?

To je potrebno pri vsaki oddaji, pri eni več, pri drugi manj. Z leti pa stvari še dopolnjuješ. Krakovo in Trnovo sem delno poznala že od prej. Nekaj

vedenja in znanja sem si nabrala pri drugih oddajah npr. pri filmu o arhitektu Plečniku, pri oddaji o slikarju Rihardu Jakopiču, ob predstavitvi arheoloških lokacij iz izkopanin...

Najbolj vsestransko pa mi je predstavil to preteklost nekdanji trnovski župnik in zgodovinar Ivan Vrhovnik s knjigo »Trnovska župnija«. Mož je bil tako temeljit pri iskanju virov in opisovanju dogodkov iz življenja svoje župnije, da se je bilo zelo težko odločiti kaj predstaviti v oddaji in česa ne. Pri pisanju scenarija je bila največja težava – izbor. Končno, tako se mi zdi, je nastala pisana freska neke minulosti s kančkom nostalgije.

4. V Trnovem in Krakovem so živel pomembni slovenski možje. Kako ste njihov odnos do tega okolja vključili v oddajo?

Tudi teh je mnogo več kot jih oddaja omenja. Slikarju Rihardu Jakopiču je v oddaji pripadla nekakšna rdeča nit, tako v besedi kot v sliki. Med nepogrešljivim in vedno zanimivim pripovedovalcem baronom Valvasorjem in mojstrom Jožetom Plečnikom jih je še cela vrsta, ki so s krajšimi odlomki vključeni v oddajo. Vsaj zame najbolj zanimiva zgodovinska priča iz prejšnjega stoletja je trnovski čolnar Janez Tomc. Mož, vaje vesel, je znal kaj dobro sukati pero in spretno opazovati. Zanimalo ga je še vse kaj drugega kot to, koliko je na leto priveslal. In o vsem tem je pisal dnevnik, ki ga je na srečo našel zgodovinar Vrhovnik in ga je vključil v svojo »Trnovsko župnijo«.

5. Oddajo ste snemali v začetku jeseni. Kako je potekalo snemanje, so domačini sodelovali z ekipo, vam je bilo vreme naklonjeno in končno, ali so vas kaj ovirali sodobni civilizacijski »dosežki«, razne antene in promet?

To zadnje je, seveda v obliki anten in vsemogočih napeljav, najbolj motilo snemalca Bojana Kastelica. Se je pa znal največkrat spretno izogniti vsaj najhujšim »motnjam«. Vedno se to na žalost ni dalo. S prometom pa je bilo tako: ekipa se je razdelila na levo in desno krilo in za čas trajanja posameznega posnetka zaustavljala voznike, jih preusmerjala, pešci pa so se za kratek čas kar sami radi ustavili pred »zaporom«, da bi opazovali kaj

pravzaprav počnemo. Domačini so nam bili pripravljeni umakniti svoja vozila, če je to ravno motilo posnetek. V Eipprovi, ki je bila ta čas ravno v rekonstrukciji, pa so nam priskočili na pomoč delavci z delovodjem vred, umikali svojo težko mehanizacijo – z eno besedo, vsi so bili zelo razumevali z nebeškim vremenom vred. Ta nam je nudil kar preveč sonca, kljub temu pa je bila Ljubljana za prizadevne člane Kanu kluba, ki so uprizorili tradicionalno borbo na čolnih, preveč mrzla. Premaganec je namreč moral čofniti v vodo, in to kar nekajkrat, če bi bilo s posnetki kaj narobe. Nekaj težav je bilo z zračnimi posnetki. Ni in ni bilo pravega vzgona za vzlet balona. Zato pa so bili balonarji prijazni in potrpežljivi – Bojana in kamero se je le enkrat posrečilo spraviti v višave in zaplavati nad trnovsko faro. Ko smo v oktobru posneli še nevihtne oblake, v novembru pa »ujeli« prvi ples snežink, je bilo na filmskem traku vse kar je predvidevala snemalna knjiga. Nato sva z montažerko Sonjo Peklenk dokončno sestavili krakovsko-trnovsko zgodbo »Bilo je nekoč«. Toda vsega ne bi bilo brez prizadevnih krajanov, ki so pri snemanju sodelovali: od Trnovčanke, ki je svoj voz s svežo zelenjavo porivala gor in dol mimo kamere, Krakovčanke, ki je pred njenim objektivom obdelovala svoje gredice do gospe s Krakovskega nabrežja, ki je dovolila posneti nastajanje prečudovitega starega vzorca klekljane čipke. Brez zadržkov so nam dovolili snemanje v trnovski cerkvi, v Arhitekturnem muzeju-Plečnikovi hiši – in nenazadnje v gostilni »Fortunat«, ki je bila med snemanjem kar nekakšen zbirni in delovni »štab«. In končno še beseda, predvsem pa zahvala tistim članom Turističnega društva Trnovo, ki so nam skoraj nevidni »utirali« pot od prizorišča do prizorišča, odstranjevali papirčke, vrečke, odpadke-smeti, oskrbeli da je bila struga Gradaščice čista, njene brežine posute s svežim peskom in da je sploh vse potekalo, kot je. Ni mi torej žal, da sem se brez zadržkov odzvala njihovu povabilu. Kakšne so posledice, izoblikovane v oddajo »Moje Krakovo-moje Trnovo«, pa bodo najbolj presodili vaši krajanje.

PROF. BREDA CAJHEN

Karikature Boruta Pečarja

Ob slovenskem kulturnem prazniku so v knjižnici »Prežihov Voranc« na Tržaški cesti 47 a pripravili razstavo karikatur slovenskih kulturnikov. Avtor arhitekt Borut Pečar je izbral iz svoje bogate zbirke štirideset literatov, igralcev, glasbenikov in likovnikov, med katerimi so tudi nekdanji in letošnji Prešernovi nagajenci.

Razstava vzbuja živahno zanimanje med obiskovalci, kar je razumljivo: kljub fotografiji, filmu in video posnetkom je še vedno karikatura tista, ki učinkovito in nazorno prikaže značaj in bistvene značilnosti upodobljenca in to na lahkoten, humoren način.

Otvoritev razstave, ki je bila 1. februarja, sta poživila skladatelj Mojmir Sepe in pevec Lado Leskovar s šansoni, igralec Franček Drogenik pa z recitacijami. Uvodne besede je povedal France Zupan. Razstavo si je ogledal tudi minister za kulturo Sergej Peljhan.

Vesti iz kulture

Srečanje mladih folkloristov – 8. marca je bilo na osnovi šoli Viš srečanje otroških folklornih skupin. Tako so se z venčkom narodnih predstavili mladi Škofljčani, s spletom belokranjskih in gorenskih plesov viški šolarji, horjalski otroci so prikazali stare šege s petjem in plesom, najmlajši člani KUD Vnanje Gorice – Rožmarin – pa pastirske pleske.

Plečnikov večer na Dobrovi – Iz mraka neznanja v svetlobo učenosti. Pod tem naslovom je bil 9. marca na dobrovski osnovni šoli Plečnikov večer, ki sta ga pripravila tamkajšnja knjižničarka in likovni krožek pod mentorstvom Zdenke Sušec in Katarine Štrukelj. O delu in poslanstvu velikega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika so se pogovarjali tudi z gosti: dr. Petrom Krečičem iz arhitekturnega muzeja in Barbi Štrukelj, kustosinjo omenjenega muzeja ter kiparjem Markom Pogačnikom.

Illuminarni rokopisi v Vorancovi knjižnici – V galeriji knjižnice Prežihovega Vrancana na Tržaški 47 se vrstijo zanimivi kulturni dogodki. Tako je bila februarja razstava karikaturni Boruta Pečarja.

V prvi polovici meseca marca pa so bili na ogled postavljeni iluminarni rokopisi Stoparjevega romana Versailles pozimi. Na otvoritvi razstave so sodelovali: igralka Lenča Ferenčak, pianist Jernej Gregorič ter književnik Janez Kajzer.

V drugi polovici marca bo razstavljala slikarka Anka Košmrl, predvidoma v aprilu pa bo razstava karikaturni Franca Jurija. V galeriji Ilirijev-Vedrog na Tržaški 40 bo do 28. marca izjemno zanimiva razstava Mare Kraljeve, ki se bo predstavila s slikami in lutkami.

Materinski dan na Dobrovi

25. marec je materinski dan in potrudimo se, da bo služil svojemu namenu. Izkažimo svojim materam neko pozornost. Naj ne bo to plastenka najboljšega avstrijskega mehčalca ali pomivalni stroj. Matere potrebujejo bolj kot materialna bogastva ljubezen. Trudimo se, da svojim materam in ženam izkazujemo ljubezen skozi vse leto. Ta dan pa še posebej razmislimo o prizadevnosti, marljivosti in podpori materam. Premalokrat smo jim hvaležni. Ne prilizujemo se materam ampak jim izkažimo pozornost in hvaležnost.

Na Dobrovi bo v počastitev materinskega dne 25. marca ob 19. uri kulturna prireditev. Vabimo matere in druge žene, zapelj jih bomo, zaplesali in še malo presenetili.

KUD DOBROVA

Bogat in pester program

V KUD-u France Prešeren v Trnovem je domala vsak dan kulturni dogodek. To potrjuje tudi program, ki je sila raznolik. V tem mesecu se je pričel nov cikel predavanj na temo Vesela znanost, promovirana je bila plošča skupine Begnograd, gledališče Ane Monro se je predstavilo s Tarzanom v Epizodi Veliki Mrhovinar, Vera Pavlova je pod naslovom Carnevale predstavila revijo kostimov, bila je premiera tragične vesele igre z lutkami Napraviti mi zanj krsto... In kakšen bo spored do konca marca? 16. marca ob 21. uri: otvoritev razstave slik Marka Butine 17. marca ob 20. uri: Tomo Virk-Paradoks lažnjiva v sodobni slovenski prozi (Vesela znanost – Literatura)

18. marca ob 19. uri: otvoritev razstave pletenih pregnancev (Klubska soba)

20. marca ob 17. uri: LS Fru Fru – Trič trač

22. marca ob 20. uri: okrogla miza na temo pregnank

24. marca ob 20. uri: Matej Bogataj – ... in ti mi boš krvava tekla! (Vesela znanost – Literatura)

25. marca ob 21. uri: gledališka skupina Reszars – Prometej brez škodolice

26. marca ob 20. uri: koncert skupine Spoons (Pulj)

27. marca ob 17. uri: otroška lutkovna predstava

31. marca ob 20. uri: Svetlana Slapšak – Pu ille classicus (Vesela znanost).

Na kratko iz KPD Ivan Cankar Šentjošt

Vsak, kdor deluje v kakšnem društvu ve, da je sedaj čas občnih zborov, na katerih se delajo obračuni za preteklo leto in načrti za naprej.

To nas čaka tudi v našem kulturnem društvu, ki ga nameravamo izpeljati enkrat v marcu in bo verjetno kar delaven, saj se je v zadnjem letu zvrstilo več odmevnih prireditev, ki niso bile pomembne samo za Šentjošt, ampak tudi za širše območje. Omenimo naj obisk izseljenskega pevskega zbora »Fantje na vasi« iz Clevelanda, ko je napolnilo dvorano do zadnjega kotička okrog 500 ljudi, nič manj pa jih ni bilo tudi »Na obisku svojih korenin«, kot je svojo predstavo poimenovala pevsko-folklorna skupina slovenskih izseljencev iz San Justa, Argentina.

V začetku decembra nas je obiskal sv. Miklavž s parklji, ki je bil spriči pirotehničnih efektov prava paša za oči. Letos sta pri nas gostovali že gledališki skupini, obe s komedijama in sicer KUD Sneberje z Etienom, Vrh sv. treh kraljev pa je uprizoril Charliejevo teto. Za nekaj gostovanj pa smo še domenjani. Skupaj s PD smo pripravili potopisno predavanje o Južni Ameriki.

Drugeče pa naša dejavnost poteka po ustaljenem redu. Ob ponedeljskih zvečer so sestanki upravnega odbora KPD. Sredine večere ima v zakupu folklorna skupina z vajami, trenutno se trudimo s postavitvijo naših šentjoških plesov, četrtek je rezerviran za pevski zbor, ki je bil oživiljen preteklo jesen pod vodstvom Janeza Kotarja.

Večino ostalih večerov pa oder uporablja dramska sekcija z vajami za igro: Kekec nad samotnim breznom, ki jo režira Lojze Oblak z občasnno pomočjo režiserja Talala Hadi. Premiera bo predvidoma sredi marca.

Včasih se sestane tudi video in foto skupina, ki ima v načrtu nekaj urni tečaj iz tega področja, sicer pa snema na vseh prireditvah in igrah. Na traku je že tudi precej narodnih običajev, vaških posebnosti in ostalih zanimivih dogodkov.

O načrtih še ne govorimo prav veliko, verjetno se bodo skristalizirali tja do občnega zbora, povejmo samo to, da bo 3. aprila v Šentjoštu srečanje gledaliških skupin viške občine in da ustanavljamo vaški časopis, kdaj pa bo zaživel, pa je še vprašanje, saj nas tako kot vse druge tare pomanjkanje denarja, proračunske pipice so vedno bolj suhe, tako, da si iz zagat občasno pomagamo z organiziranjem plesov in pridobivanjem sponzorjev.

Včasih se sestane tudi video in foto skupina, ki ima v načrtu nekaj urni tečaj iz tega področja, sicer pa snema na vseh

prireditvah in igrah. Na traku je že tudi precej narodnih običajev, vaških posebnosti in ostalih zanimivih dogodkov.

O načrtih še ne govorimo prav veliko, verjetno se bodo skristalizirali tja do občnega zbora, povejmo samo to, da bo 3. aprila v Šentjoštu srečanje gledaliških skupin viške občine in da ustanavljamo vaški časopis, kdaj pa bo zaživel, pa je še vprašanje, saj nas tako kot vse druge tare pomanjkanje

Pozdrav pomladi na Igu

Pod naslovom »Pozdrav pomladi« so v prostorih osnovne šole na Igu (prvi petek v marcu) pripravili koncert moškega pevskega zbora Mizarstvo z Iga in moškega ter mešanega pevskega zbora z Dobrove. Dobrovski pevci so s tem pravzaprav vrnilo obisk pevcem z Iga, ki so gostovali pri njih lansko leto.

Mešani pevski zbor KUD Dolomiti z Dobrove, ki ga vodi mladi zborovodja Borut Dolinar, se je to pot predstavil z luksemburško narodno (v prir. Mira Kokolja) »Na polju sneg se beli«, Prešernovo (v prir. Jurija Flajšmana) »Luna sije« in Adamičovo »Zaklala žena raco«.

Pretežno s slovenskimi narodnimi pesmimi je nastopil tudi moški zbor z Dobrove pod vodstvom Brigitte Rov-

šek, ki pa mu je pri koroški narodni »Dečle to mi povej« »priskočila« na pomoč tudi solistka Stanka Herič.

Pesmi kot so Gerbičeva »Pastirček«, Adamičeva »Vasovalec«, Kattejev-Mirkov »Na trgu«, Kocjančičeva »Popotna pesem« in še nekatere, so bile zavoljo svoje zahtevnosti tu in tam kar trd oreh za moški zbor Mizarstvo z Iga, ki ga še vedno marljivo vodi Anton Glavan. Vendar pa – kot bi najbrž porekel tudi prof. Cvetko Budkovič, ki se je na kraju zahvalil v imenu občinske ZKO – človek preze tudi tehnično pomankljivost zapehtih pesmi, če so te zapete s srcem.

B. VRHOVEC